

THE TERRITORIAL EXPANSION PROCESS OF GOGURYEO IN THE 5TH CENTURY

Duong Thi Huyen

TNU - University of Science

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 23/02/2024	Goguryeo (1st - 7th century) was one of the kingdoms established in the northern part of the Korean Peninsula during the Three Kingdoms period. The kingdom of Goguryeo experienced significant growth in the 5th century under the reign of King Gwanggaeto (391-413) and King Jangsu (413-491), who intensified policies aimed at territorial expansion. These policies included northward expansion to secure a route into the mainland by occupying the Manchuria region, and southward expansion to reduce the territories of Baekje and Silla while extending control over the western seas, thereby affirming its sovereignty. Employing historical and logical methodologies, this article elucidates the critical foundations that enabled Goguryeo to expand its territory and the execution of this policy in the 5th century. Additionally, the article clarifies the complex international relations in Northeast Asia in general, and the Korean Peninsula in particular, during the 5th century. Consequently, the article draws scientific conclusions about the impact of territorial expansion policies on the development of each ancient nation on the Korean Peninsula specifically, and on the world at large.
Revised: 22/4/2024	
Published: 22/4/2024	
KEYWORDS	
North Korea	
Silla	
Baekje	
Goguryeo	
The territorial expansion	

QUÁ TRÌNH MỞ RỘNG LÃNH THỔ CỦA VƯƠNG QUỐC GOGURYEO TRONG THẾ KỶ V

Dương Thị Huyền

Trường Đại học Khoa học - ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO	TÓM TẮT
Ngày nhận bài: 23/02/2024	Goguryeo (TK I - TK VII) là một trong các vương quốc hình thành trên phần lãnh thổ phía Bắc của bán đảo Triều Tiên trong thời kỳ Tam Quốc. Vương quốc Goguryeo phát triển mạnh mẽ ở thế kỷ V khi vua Gwanggeto (391- 413) và vua Jangsu (413-491) đẩy mạnh chính sách mở rộng lãnh thổ, trong đó chính sách tiến về phía Bắc nhằm đảm bảo lối đi vào lục địa thông qua việc chiếm đóng khu vực Mãn Châu và chính sách tiến về phía Nam nhằm thu hẹp phạm vi lãnh thổ của Baekje và Silla đồng thời mở rộng quyền kiểm soát vùng biển Tây, khẳng định uy quyền của mình. Thông qua việc sử dụng phương pháp lịch sử, phương pháp logic, bài viết làm rõ những cơ sở quan trọng để Goguryeo mở rộng lãnh thổ và quá trình thực thi chính sách này ở thế kỷ V. Đồng thời, bài viết cũng làm rõ những mối quan hệ quốc tế phức tạp ở khu vực Đông Bắc Á nói chung và bán đảo Triều Tiên nói riêng ở thế kỷ thứ V. Qua đó, bài viết rút ra kết luận khoa học về tác động của chính sách mở rộng lãnh thổ đối với sự phát triển của mỗi quốc gia thời kỳ cổ đại trên bán đảo Triều Tiên nói riêng và thế giới nói chung.
Ngày hoàn thiện: 22/4/2024	
Ngày đăng: 22/4/2024	
TỪ KHÓA	
Triều Tiên	
Goguryeo	
Silla	
Baekje	
Mở rộng lãnh thổ	

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.9757>

Email: huyendt@tnu.edu.vn

1. Giới thiệu

Goguryeo là vương quốc được hình thành sớm nhất trong ba nước trên bán đảo Triều Tiên (năm 37 TCN). Thế lực cầm quyền của Goguryeo là những người nhập cư thuộc dòng dõi Buyeo, họ đã hợp lực với thổ dân ở lưu vực sông Dong-ga, một nhánh của sông Áp Lục. Goguryeo dời đô đến thành Guk-nae ở giữa sông Áp Lục, chinh phục các nước láng giềng và nỗ lực tiến xuống vùng đồng bằng, đồng thời đẩy lùi sự xâm lược của Trung Quốc thời kỳ nhà Hán. Vào đầu thế kỷ IV, dưới triều đại của vua Micheon (300-331) sau khi trấn giữ lưu vực sông Daedong ở phía Nam, họ đã dần mở rộng thế lực của mình đến khu vực Yodong. Sau đó, Goguryeo vừa bị quân Tiên Yên phía Tây Bắc và Baekje phía Nam xâm chiếm, vừa phải đối mặt với khủng hoảng đất nước. Đến thế kỷ V, Goguryeo thực hiện chính sách đẩy mạnh quá trình mở rộng lãnh thổ lên phía Bắc và xuống phía Nam [1].

Nghiên cứu đất nước Triều Tiên cổ đại nói chung và chính sách đối ngoại, cũng như chính sách mở rộng lãnh thổ của Goguryeo đã được một số nhà khoa học trong nước và trên thế giới quan tâm tìm hiểu nghiên cứu trên nhiều góc độ khác nhau. Những nghiên cứu đó tập trung chủ yếu vào: Mối quan hệ giữa Goguryeo với Baekje, Puyo, Mãn Châu, Silla [2] - [8]; Hệ thống quân sự của Goguryeo [9]; Những sự kiện quan trọng của nhà nước Goguryeo [10], Lịch sử - văn hoá của Goguryeo, Baekje, Silla [11]... Các nghiên cứu đã công bố là tài liệu tham khảo để chúng tôi tiến hành khảo cứu quá trình mở rộng lãnh thổ của nhà nước Goguryeo ở thế kỷ V.

2. Phương pháp nghiên cứu

Để hoàn thiện nghiên cứu tài này, tác giả đã sử dụng hai phương pháp nghiên cứu chính là phương pháp lịch sử và phương pháp logic. Phương pháp lịch sử được thực hiện khi xem xét một cách khái quát các sự kiện ngoại giao của nhà nước Goguryeo và trình bày về quá trình mở rộng lãnh thổ của Goguryeo qua các triều vua ở thế kỷ thứ V. Phương pháp logic được sử dụng khi phân tích tổng quát về cơ sở để Goguryeo thực hiện chính sách mở rộng lãnh thổ ở thế kỷ V. Từ đó, nghiên cứu đưa ra những nhận định khách quan, khoa học về tác động của chính sách mở rộng lãnh thổ đối với sự phát triển của các vương quốc Triều Tiên thời kỳ cổ đại nói chung và Goguryeo nói riêng.

3. Kết quả và bàn luận

3.1. Cơ sở để Goguryeo mở rộng lãnh thổ ở thế kỷ V

Trong thời kỳ Tam quốc, các vương quốc trên bán đảo Triều Tiên đều tiến hành mở rộng lãnh thổ thông qua chính sách ngoại giao hòa bình hoặc chiến tranh xung đột với các quốc gia láng giềng, vừa để bảo vệ lãnh thổ trong bối cảnh phức tạp của khu vực Đông Bắc Á, vừa để mở rộng phạm vi chiếm đóng nhằm củng cố quyền lực trong nước. Quá trình mở rộng lãnh thổ của mỗi vương quốc được thể hiện khác nhau trong thời điểm và biện pháp thực hiện. Nếu Baekje có lãnh thổ rộng lớn ở thế kỷ IV thì quá trình mở rộng lãnh thổ của Goguryeo diễn ra mạnh mẽ nhất ở thế kỷ V. Chủ trương này của Goguryeo được thực hiện dựa trên một số cơ sở sau:

Thứ nhất, về vị trí lãnh thổ và điều kiện tự nhiên

Goguryeo thành lập và phát triển trên khu vực có địa hình chủ yếu là đồi núi, thiếu đất màu mỡ để canh tác, trồng trọt nên thường xuyên xảy ra tình trạng thiếu lương thực. Do đó, trong quá trình phát triển, Goguryeo có bản chất du mục hơn là bản chất định cư nhưng đảm bảo nguồn lương thực luôn là một trong những vấn đề quan trọng hàng đầu của vương quốc này. Trong ba vương quốc của thời kỳ Tam quốc, Goguryeo có lãnh thổ tiếp giáp trực tiếp với Trung Quốc nên sớm chịu những tác động lớn của Trung Quốc, đặc biệt là nền quân chủ chuyên chế trung ương tập quyền. Vua là tổng chỉ huy quân đội và thường xuyên tiến hành các cuộc chiến tranh xâm lược đối với các nước láng giềng nhằm mục đích vừa để mở rộng lãnh thổ, vừa để khẳng định uy quyền của mình. Do đó, Goguryeo sớm chịu ảnh hưởng lớn từ tư tưởng bành trướng lãnh thổ của Trung Quốc nên đã liên tiếp mở các cuộc tấn công vào các quốc gia láng giềng vừa nhằm mở rộng lãnh thổ, mở rộng phạm vi kiểm soát, vừa gia tăng nguồn lương thực cho đất nước [1].

Bên cạnh đó, Goguryeo có điều kiện địa chính trị tự nhiên khá đặc biệt khi nằm ở trung tâm của vùng biển Đông Á. Nhiều hoạt động trao đổi, buôn bán và thậm chí cả chiến tranh cũng được thực hiện qua đường biển. Lãnh thổ của Goguryeo tiếp giáp phần lãnh thổ Trung Quốc và vùng đồng cỏ phía bắc cả trên biển và đất liền. Do đó, Goguryeo có khả năng kiểm soát con đường thương mại giữa người Nhật, Baekje, Silla và Gaya với phần lãnh thổ phía Đông Bắc Trung Quốc. Mọi hoạt động thương mại và triều cống của Baekje và Silla với Trung Quốc bằng đường bộ và đường biển đều có thể bị chặn đứng bởi người Goguryeo. Tuy nhiên, để làm được điều đó, Goguryeo cần phải kiểm soát được một số vị trí then chốt như mũi phía nam của bán đảo Liêu Đông, cửa sông Áp Lục, vịnh Gyunggi, cửa sông Tumen. Đặc biệt là vịnh Gyunggi - trung tâm của tuyến đường vận chuyển ven biển Bắc-Nam của Đông Á nối khu vực và quần đảo Nhật Bản, đồng thời là cảng ở phía Đông-Tây, nối bán đảo Triều Tiên và bán đảo Sơn Đông.

Tuy nhiên, trước thế kỷ V, chưa có triều đại nào của Goguryeo thực hiện được tham vọng này. Đến thời kỳ trị vì của vua Gwanggaeto và vua Jangsu ở thế kỷ thứ V, Goguryeo từng bước triển khai kế hoạch bành trướng để thực hiện tham vọng kiểm soát khu vực Đông Bắc Á, đảm bảo các nguồn tài nguyên cho đất nước và đặt mục tiêu trở thành một quốc gia thương mại với mạng lưới giao thông trải rộng theo mọi hướng.

Thứ hai, về bối cảnh quốc tế của khu vực Đông Bắc Á

Tình hình chính trị ở khu vực Đông Bắc Á thế kỷ IV - V diễn ra rất phức tạp. Triều Tây Tấn (265-316) thống nhất Trung Quốc nhưng sau đó suy yếu, quan lại tham ô tàn độc, gây cuộc nội loạn 8 Vương tranh giành xâu xé. Nhân dịp này, 4 dân tộc Hồ (Hung Nô, Yết, Tiên Ty, Đê, Khương) ở phía Bắc rầm rộ khởi binh, mở đầu cho thời đại hỗn loạn, không triều đại nào thống nhất được Trung Quốc. Năm 439, miền Bắc Trung Quốc được thống nhất bởi triều đại Bắc Ngụy sau cuộc đấu tranh giữa các dân tộc khác nhau, còn miền Nam Trung Quốc do người Hán cai trị trải qua các triều đại Đông Tấn (317-420), nhà Tống (420-479) và Nam Tề (479-502) với nhiều thăng trầm. Trong phạm vi bài viết này, tác giả chủ yếu đề cập đến chính sách đối ngoại của Goguryeo đối với Bắc Ngụy, các quốc gia ở Nam Triều do vị trí ở xa nên Goguryeo không có chủ trương xâm lược và bành trướng lãnh thổ. Trong thời kỳ loạn lạc, các triều đại ở Trung Quốc chưa thể đánh chiếm được các quốc gia ở phía Bắc. Nước Yên và nước Khiết Đan là hai nước phát triển mạnh mẽ hơn cả, tiến hành xung đột quân sự đối với Bắc Ngụy. Hai quốc gia này thường xuyên xâm lấn vùng lãnh thổ của Goguryeo để tạo cơ sở trong cuộc đối đầu với Trung Quốc [4].

Lãnh thổ của Nhật Bản chưa được thống nhất và phát triển chưa cường thịnh nhưng luôn có tham vọng mở rộng lãnh thổ lên bán đảo Triều Tiên. Do đó, ở thế kỷ thứ IV - V, Nhật Bản thi hành chính sách ngoại giao rất đa dạng khi hòa hoãn với Baekje để dồn sức tấn công Silla nhằm tranh giành việc kiểm soát vùng biển Đông Hải.

Trên bán đảo Triều Tiên, các vương quốc như Goguryeo, Baekje, Silla và Gaya đang diễn ra những xung đột quân sự liên miên trong thế kỷ IV. Đặc biệt sự cạnh tranh giữa Goguryeo và Baekje ở khu vực trung tâm bán đảo Triều Tiên ngày càng gia tăng. Baekje phát triển hưng thịnh ở thế kỷ IV với vai trò của vua Geunchogo (346-375), tiến vào lưu vực sông Yeongsan ở phía Nam, thống nhất quyền lực Mahan, sau đó liên kết với vùng Gaya của lưu vực sông Nakdong rồi sáp nhập vào lãnh thổ của Baekje. Ở phía Bắc, Baekje tiến đến đảo Hwanghae, đánh bại quân đội Goguryeo và giết vua Gogukwon (331-371) trong trận chiến thành Pyeongyang. Thế kỷ IV, Baekje đã chiếm giữ một lãnh thổ rộng lớn trải dài từ khu vực trung tâm và Tây Nam của Bán đảo Triều Tiên, đồng thời giữ vững uy lực trong cuộc tranh giành quyền lực giữa ba vương quốc. Sự bành trướng của Baekje đã gây nhiều tổn thất cho Goguryeo [1]. Do đó, Goguryeo muốn đánh lại Baekje để giành lại lãnh thổ đã bị mất, đồng thời dồn đuổi Baekje về phía Nam. Như vậy, đến thế kỷ V, hầu hết các quốc gia ở Đông Bắc Á đều thường xuyên xảy ra đụng độ để tìm chỗ đứng cho mình. Do đó, Goguryeo cũng không thể đứng ngoài trong cuộc cạnh tranh này.

Thứ ba, tham vọng của vua Goguryeo

Mỗi quốc gia trên thế giới đều trải qua nhiều giai đoạn khác nhau, khi thì hưng thịnh, khi khủng hoảng. Goguryeo cũng nằm trong quy luật này khi lâm vào tình trạng khủng hoảng và

hỗn loạn ở thế kỷ thứ IV. Tầng lớp quý tộc tiếm quyền vua, tăng cường tình trạng cát cứ, phân quyền. Goguryeo đã có chiến tranh với Baekje, nhà Yên trong một thời gian dài và phải hứng chịu những tổn thất lớn. Năm 342, Goguryeo rơi vào cảnh lâm than, nghèo đói sau khi thành Hwando, thủ phủ của Goguryeo bị sụp đổ bởi cuộc tấn công của người Trung Quốc. Vua Goguryeo là Gogukwon đã bị quân Baekje giết trong trận đánh ở Pyeongyang vào tháng 10 năm 371 và hai nước trở thành kẻ thù không đội trời chung [2, tr.188]. Yêu cầu đặt ra lúc này đối với Goguryeo là phải đưa đất nước thoát khỏi khủng hoảng, thống nhất nội bộ, đánh bại những cuộc tấn công xâm lược của các nước láng giềng và không ngừng mở rộng lãnh thổ để tăng khả năng phòng thủ đất nước, khôi phục lãnh thổ của Gojoseon ban đầu. Đây là những nhiệm vụ được giao cho vị vua vào thời đó để phát triển toàn diện đất nước. Chính vua Gwanggaeto và vua Jangsu đã nhận thức được yêu cầu đó và tích cực hoàn thành nhiệm vụ đối với đất nước. Thế kỷ V, ở Goguryeo là thời kỳ thống trị của ba triều vua là vua Gwanggaeto, vua Jangsu, vua Munja-myeong. Tuy nhiên, trong phạm vi bài viết này, tác giả chủ yếu tập trung về quá trình bành trướng lãnh thổ của vua Gwanggaeto, vua Jangsu - hai vị vua đã có công lao đưa Goguryeo vượt qua khủng hoảng một cách xuất sắc và mở rộng lãnh thổ đến mức vĩ đại nhất trong lịch sử nhà nước này.

Vua Gwanggaeto (391 - 413) là vị vua thứ 19 của vương triều Goguryeo, lên ngôi năm 18 tuổi, đã đưa Goguryeo sang một trang sử huy hoàng khi thực hiện chính sách tích cực phát triển đất nước, mở rộng lãnh thổ bằng cách sử dụng lực lượng bộ binh, kỵ binh và hải quân có khả năng chiến đấu cao, đồng thời theo đuổi chính sách ngoại giao đa dạng. Trong điều kiện có hạn chế, mục tiêu của vua Gwanggaeto là tận dụng tối đa các điều kiện địa lý và quan hệ quốc tế đang thay đổi để điều chỉnh các mối quan hệ về chính trị, ngoại giao, quân sự, kinh tế, văn hóa. Vua lấy niên hiệu của đất nước là “Yeongrak” (Vinh Lạc) với mong muốn vinh quang của Goguryeo sẽ được truyền từ đời này sang đời khác. Trước bối cảnh khu vực có nhiều căng thẳng và xung đột, vua Gwanggaeto buộc phải chiến đấu để tồn tại. Việc phát động chiến tranh của vị vua này có thể xuất phát từ tham vọng cá nhân hoặc vì nghĩa vụ đối với đất nước. Nhưng trên hết là khát vọng về một sự phát triển thịnh trị của đất nước Goguryeo [12, tr.484].

Vua Gwanggaeto đã lợi dụng môi trường tự nhiên độc đáo của Goguryeo để sử dụng các tuyến đường biển và đường bộ, kết nối hệ thống hậu cần thành một vòng tròn để thực hiện giao thương và các hoạt động hàng hải. Ngoài những mục tiêu thực tế này, vua Gwanggaeto còn có mục tiêu thống nhất các vương quốc trên bán đảo Triều Tiên, khôi phục lãnh thổ đã mất của Gojoseon ban đầu và tái tạo lại lý tưởng tinh thần của nhà nước. Chính sách chinh phục của vua Gwanggaeto đối với khu vực Mãn Châu, Liêu Đông và vịnh Gyunggi là một quá trình để đạt được mục tiêu này.

Vua Gwanggaeto đã thể hiện khả năng lãnh đạo mạnh mẽ trong thời kỳ đất nước loạn lạc khi biến khủng hoảng thành cơ hội, đưa Goguryeo trở thành một quốc gia sở hữu lãnh thổ lớn nhất trong lịch sử Triều Tiên, có chính sách độc lập, chủ động đối với Trung Quốc và các nước phía Bắc, có lợi thế lớn trước Nhật Bản và phát triển một nền văn hóa độc đáo riêng. Vua Gwanggaeto đã hướng sự chú ý ra bên ngoài để vượt qua những vấn đề chính trị, kinh tế, xã hội và xây dựng chiến lược phát triển quốc gia. Dưới thời Gwanggaeto, Goguryeo bắt đầu thời kỳ hoàng kim, trở thành một đế chế hùng mạnh và là một trong những cường quốc ở Đông Á.

Mong muốn và sự nghiệp của Đại vương Gwanggaeto đã được con trai là vua Jangsu tiếp nối. Vua Jangsu (413 - 491) tên là Georyeon, con trai cả của vua Gwanggaeto, được phong làm thái tử vào năm 409 và lên ngôi năm 413. Vua Jangsu đã đẩy nhanh việc củng cố quyền lực hoàng gia và tổ chức lại hệ thống cai trị tập trung. Năm 427, vua Jangsu chuyển thủ đô từ Naeseong đến Pyeongyang và tích cực theo đuổi chính sách tiến về phía Nam, chiếm đóng những vùng lãnh thổ rộng lớn. Vua Jangsu lợi dụng sự chia rẽ của Trung Quốc để tích cực theo đuổi chính sách ngoại giao nhiều mặt nhằm ổn định phần lãnh thổ phía Tây Bắc, đồng thời không ngừng tổ chức các cuộc chiến tranh xâm lược phía Nam [12, tr.488].

Thứ tư, về tiếm lược của nhà nước Goguryeo

Trước tình trạng đất nước bị khủng hoảng, suy thoái, vua Sosurim (371 - 384) và vua Goguryang (384 - 391) đã tìm mọi cách để củng cố đất nước như tiếp nhận Phật giáo, thống nhất các tín ngưỡng trước, tăng quyền lực của hoàng gia, chú trọng phát triển kinh tế đất nước, củng cố hơn nữa hệ thống nhà nước tập quyền trung ương và đặt nền móng cho một bước phát triển mới [12, tr.481]. Những chính sách tích cực này tiếp tục được duy trì và thực hiện có hiệu quả dưới triều vua Gwanggaeto và vua Jangsu.

Bên cạnh việc củng cố sức mạnh nội lực của quốc gia và để chuẩn bị cho quá trình mở rộng lãnh thổ, vua Gwanggaeto và vua Jangsu đã tích cực xây dựng lực lượng quân sự hùng mạnh. Quân đội Goguryeo bao gồm một đội quân binh mã hùng dũng và một đội thủy quân mạnh. Quân đội được huấn luyện tốt, có tinh thần dân tộc cao. Trường học Taehak được lập ra ở kinh đô để đào tạo những quý tộc trở thành chỉ huy quân đội, còn trường học Gyeongdang được lập ra ở các địa phương để rèn luyện võ nghệ cho các binh sĩ [11]. Nhờ sự phát triển của thủ công nghiệp, quân đội Goguryeo đã có thể trang bị những vũ khí tấn công chính như cung, giáo, kiếm...

Goguryeo rất chú trọng xây dựng các thành vừa để sinh sống, vừa để chống lại các cuộc xâm lược của kẻ thù ngoại bang. Thành có thể được chia làm hai loại: thành xây trên đồng bằng được sử dụng làm khu vực trung tâm để sinh sống và thành xây trên núi được sử dụng làm căn cứ để chống lại kẻ thù xâm lược. Kinh đô nằm ở điểm giao thoa của hai loại thành này. Hệ thống thành ở phía Bắc gồm Chekseong, Namsoseong, Mokjeoseong, Beakamseong, Yongdongseong, Ansiseong... Hệ thống thành ở phía Nam gồm Sugokseong, Hanseong, Danghangseong, Gumseong,... Thành có hình mặt trăng, có hệ thống công sự phụ hỗ trợ với bức tường đá thuận lợi cho cả tấn công và phòng thủ. Tất cả các thành đều phải có nguồn nước và đủ trang thiết bị cho một cuộc phòng thủ lâu dài [9, tr.110]. Goguryeo đã tiến hành các hoạt động quân sự lợi dụng các đặc điểm địa lý như miền núi, đồng bằng lớn, đồng cỏ, rừng, biển và sông... để chiến đấu chống lại kẻ thù và mở rộng lãnh thổ.

Như vậy, đến thế kỷ V, chủ trương mở rộng hơn nữa lãnh thổ về phía Bắc và phía Nam của Goguryeo không phải tự phát mà đã có kế hoạch và chủ động chuẩn bị những điều kiện thiết yếu. Đến thế kỷ thứ V, những yếu tố chủ quan và khách quan đã được hội tụ đầy đủ cho Goguryeo tiến hành mở rộng lãnh thổ, củng cố uy quyền và thực hiện những tham vọng chính trị của mình.

3.2. Quá trình mở rộng lãnh thổ

Chính sách mở rộng lãnh thổ của Goguryeo thế kỷ V có thể được chia thành hai chủ trương lớn: chính sách “Bắc tiến” nhằm đảm bảo lối đi vào lục địa, bảo vệ đất nước khỏi sự tấn công của các quốc gia phía Tây và Tây Bắc thông qua việc chiếm đóng vùng Mãn Châu và chính sách “Nam tiến” vừa nhằm chiếm vùng đất của Baekje và Silla, vừa nhằm kiểm soát khu vực này. Trong đó, chính sách tiến về phía Bắc chủ yếu được thực hiện dưới triều vua Gwanggaeto còn vua Jangsu theo đuổi chính sách tiến về phương Nam.

Chính sách “Bắc tiến”

Thế kỷ IV - V, các quốc gia trên lãnh thổ của Trung Quốc cũng thường xuyên xung đột với nhau. Nước Yên tiến đánh vùng Liêu Đông và Khiết Đan. Trên cơ sở đó, Yên mở rộng lãnh thổ về phía Nam khi xâm chiếm pháo đài Namso của Goguryeo và Shinseong nằm trong lưu vực sông Soja vào năm 400. Goguryeo lập tức có hành động đáp trả khi năm 402, Gwanggaeto vượt sông Liêu và tiến vào trung tâm Pyeongju, tấn công Insukgunseong, chiếm giữ một vùng đất rộng lớn gần 300 km, trong đó có hai thành Shinseong và Namso. Vào năm 405-406, vua Mu Yongxi của Hậu Yên xâm lược hai lần, nhưng Goguryeo đều đẩy lùi được ở thành Liaodong và thành Mujeo. Trên cơ sở đó, vua Gwanggaeto tiến xa về phía Bắc và nắm quyền kiểm soát Mãn Châu bằng cách đánh bại Hậu Yên và Tiên Ty của đế chế Hậu Yên và chinh phục bán đảo Liêu Đông, giành lại lãnh địa thời kỳ cổ Triều Tiên. Sau khi đã mở rộng lãnh thổ ở phía Tây Bắc, năm 410, vua Gwanggaeto tấn công chinh phục Đông Buyeo, chiếm được 64 thành và đặt Đông Buyeo dưới ảnh hưởng của Goguryeo [4]. Như vậy, Gwanggaeto đã thành công trong việc tái tổ chức trật tự chính trị ở khu vực Đông Bắc Á.

Hình 1. Quá trình mở rộng lãnh thổ của vua Gwanggaeto và Jangsu ở thế kỷ V
(Nguồn: [1, tr.42])

Chủ trương mở rộng lãnh thổ về phía Bắc của Goguryeo không chỉ được thực thi bằng các cuộc tấn công quân sự mà còn được tiến hành bằng biện pháp ngoại giao. Năm 413, vua Jangsu đã cử sứ giả đến Đông Tấn để nối lại đàm phán với quốc gia Nam Trung Hoa vốn đã bị gián đoạn sau 70 năm. Sau đó, quan hệ ngoại giao cũng được duy trì với các hoàng đế nhà Nam Tống, nhằm mục đích tìm kiếm lực lượng mới để kiểm soát Bắc Ngụy và Baekje.

Trong thời kỳ Nam - Bắc triều ở Trung Quốc, Nam Tống và Bắc Ngụy thường xuyên xảy ra xung đột. Khi Bắc Ngụy nổi lên như một cường quốc ở miền Bắc Trung Quốc, vua Jangsu đã cử sứ thần đến Bắc Ngụy vào năm 435 để thiết lập quan hệ ngoại giao. Năm 436, khi Phùng Hằng, vua Bắc Yên bị quân Bắc Ngụy truy đuổi, xin tị nạn ở Goguryeo, yêu cầu này đã được vua Jangsu chấp nhận. Quyết định này làm cho quan hệ giữa Goguryeo và Bắc Ngụy căng thẳng, việc trao đổi sứ thần bị gián đoạn trong 20 năm (440 - 461). Đặc biệt, sau năm 472, khi Baekje cố gắng tiếp cận Bắc Ngụy để tìm kiếm lực lượng hỗ trợ quân sự, Goguryeo quyết định nối lại mối quan hệ với Bắc Ngụy, cử sứ thần sang Bắc Ngụy triều cống hơn hai lần một năm. Thông qua hoạt động ngoại giao tích cực này, địa vị quốc tế của Goguryeo và vua Jangsu rất cao. Đoàn sứ thần của Goguryeo cũng được đối xử ưu tiên về thứ tự vào triều và nơi ăn nghỉ khi đến triều cống cho Bắc Ngụy [12, tr.495]. Khi vua Jangsu qua đời vào năm 491, Bắc Ngụy đã truy tặng ông làm vua Goguryeo, đặt cho ông thụy hiệu Gang. Đây là phần thưởng lớn nhất mà Bắc Ngụy trao cho vua của các thuộc quốc, cho thấy sự đánh giá cao của Bắc Ngụy đối với vua Jangsu [12, tr.496]. Như vậy, vua Jangsu đã đạt được sự ổn định ở phía Bắc và Tây Bắc thông qua chính sách ngoại giao đa dạng với nhiều quốc gia ở Trung Quốc và Bắc Á. Trên cơ sở đó, việc củng cố quyền lực hoàng gia và duy trì hệ thống tập trung đã được đẩy nhanh hơn nữa.

Chính sách “Nam tiến”

Mỗi vương quốc trong thời kỳ Tam quốc trên bán đảo Triều Tiên đều phải tiến hành những chính sách ngoại giao khôn khéo để bảo vệ chính quyền trong một thời gian dài. Đối với Baekje, Silla thì Goguryeo chủ yếu lựa chọn chính sách xung đột là chủ yếu để đẩy mạnh việc mở rộng lãnh thổ về phía Nam. Chính sách này đều được các vị vua ở Goguryeo thực hiện nhưng đến vua Gwanggaeto và vua Jangsu được chú trọng đẩy mạnh. Đặc biệt, vua Jangsu đã nâng cao vị thế quyền lực hoàng gia trong nội bộ, làm suy yếu quyền lực quý tộc của thành Naegun và dời đô về thành Pyeongyang vào năm 427 để quản lý hiệu quả chính sách tiến quân về phía Nam [12, tr.489].

Một chính sách đối ngoại nhấn mạnh vào chiến tranh quân sự liên tục được theo đuổi trong suốt triều đại của vua Gwanggaeto. Mục tiêu quan trọng của chính sách tiến quân về phía Nam trước tiên là ổn định vùng lãnh thổ phía Nam và khuất phục Baekje, Silla, chiếm vùng đất màu

mở ở lưu vực sông Hán để đảm bảo nguồn cung lương thực, đảm bảo các căn cứ chiến lược rộng lớn trong cuộc đối đầu với các quốc gia ở phía Bắc. Qua đó, vua Gwanggaeto muốn theo đuổi tham vọng biến Goguryeo trở thành một quốc gia trung tâm trên khu vực Đông Bắc Á chứ không phải là một quốc gia ngoại vi. Không giống như các vị vua trước, vua Gwanggaeto đã nhận ra tầm quan trọng của khu vực hàng hải nên ngay từ đầu triều đại, các thành trì ở vùng ven biển Baekje đã là mục tiêu tấn công chính của vua Gwanggaeto. Văn bia Gwanggaeto có ghi “vào năm thứ 6 (năm 396), vua Gwanggaeto sử dụng lực lượng hải quân để tấn công và chiếm đóng không chỉ vịnh Gyunggi mà còn cả vịnh Asan ở phía Nam” [4].

Ở chiều ngược lại, Baekje cũng có tham vọng tiến về phía Bắc, quản lý phần lãnh thổ xung quanh vùng đất màu mỡ của sông Hán trong thời gian dài của thế kỷ IV. Đến cuối thế kỷ IV, mặc dù đất nước đang lâm vào khủng hoảng, Baekje vẫn thường xuyên xâm phạm lãnh thổ của Goguryeo [13, tr.75]. Nhằm đáp trả lại hành động này, vua Gwanggaeto tấn công Baekje với 40.000 quân vào tháng 7 năm 392 và chiếm được 10 tỉnh nhằm giành lại quyền kiểm soát lưu vực sông Yeseong đã bị mất vào những năm cuối đời vua Gogukwon. Goguryeo chiếm được các thành của Baekje như Seokhyeon, Gwanmi. Đặc biệt, trong cuộc tấn công năm 396, Goguryeo chiếm được thủ đô Wiryeseong (Seoul ngày nay). Vua Baekje đã không chịu đầu hàng mà quyết chống trả đến cùng. Trước tình hình đó, vua Gwanggaeto đã cho thủy quân vượt sông Hán, sai tướng đến lật đổ thành. Cuối cùng, Goguryeo đã chinh phục, chiếm đóng được 58 tỉnh (Ilpal, Gumoro...) và 700 ngôi làng, chấp nhận sự đầu hàng từ vua Asin của Baekje, bắt em trai nhà vua và các quan đại thần làm con tin. Vua Baekje phải thề sẽ mãi mãi làm hạ thần của vua Gwanggaeto. Có thể thấy, vua Gwanggaeto đã thực hiện các chiến dịch toàn diện về quân sự và ngoại giao nên chính sách tiến về phía Nam của vua có liên quan sâu sắc đến vấn đề đối ngoại và các hoạt động hàng hải phục vụ cho phát triển đất nước. Năm 399, Silla đã cầu cứu Goguryeo hỗ trợ chống lại cuộc xâm lược của liên minh quân Baekje với người Nhật Bản. Vua Gwanggaeto cử 50.000 quân viễn chinh đi tiếp viện và truy đuổi quân Nhật đến tận vùng Gaya, gây cho Baekje nhiều tổn thất. Sau sự kiện này, Goguryeo đã biến Silla thành thuộc quốc của mình. Đây là những cơ sở quan trọng để Goguryeo tiếp tục thực hiện chính sách tiến về phương Nam [12, tr.104].

Trong tiến trình lịch sử của bán đảo Triều Tiên, khu vực Pyeongyang và lưu vực sông Hán luôn là tâm điểm đối đầu của Goguryeo, Baekje và Silla bởi đây là khu vực trung tâm của bán đảo, có nguồn lương thực trù phú, có vị trí chiến lược quan trọng khi kiểm soát con đường từ Bắc xuống Nam và kiểm soát được vùng biển phía Tây. Do đó, thế kỷ IV, Baekje vững mạnh chiếm được khu vực Pyeongyang và lưu vực sông Hán, đến thế kỷ V, Goguryeo dồn sức tấn công để chiếm lại. Đến thế kỷ VI - VII, Silla trong thời kỳ cực thịnh đã kiểm soát được khu vực này. Vì vậy, khi đã làm chủ được vùng đất trung tâm bán đảo Triều Tiên, vua Jangsu quyết định dời đô về Pyeongyang vào năm 427 để kiểm soát được những vùng đất trù phú. Từ đây, quá trình mở rộng về phía Nam của Goguryeo đã đạt đến một bước ngoặt mới. Để có thể dồn lực lượng mở các chiến dịch chống lại Baekje và Silla ở phía Nam bán đảo Triều Tiên, vua Jangsu đã thực hiện chính sách ngoại giao bình đẳng với các quốc gia trên lãnh thổ Trung Quốc. Trước nguy cơ đó, Baekje và Silla đã tạm dừng các cuộc xung đột quân sự, thực hiện chính sách giảng hòa và thiết lập Liên minh Naje và thường xuyên mở các cuộc tấn công vào lãnh thổ của Goguryeo. Tuy nhiên, Goguryeo với tiềm lực quân sự mạnh đã liên tục mở rộng lãnh thổ về phía Nam bằng cách tấn công Baekje và Silla vào các năm 454, 468, 475, 481 [12].

Trước những cuộc tấn công dồn dập của Goguryeo, Liên minh Naje không thể kháng cự nên muốn tìm thêm đồng minh mới. Năm 472, vua Gaero của Baekje đã cử sứ thần đến Bắc Ngụy cầu xin hỗ trợ quân sự để tấn công Goguryeo. Tuy nhiên, Bắc Ngụy không những khéo léo từ chối yêu cầu này mà còn thông báo cho Goguryeo biết nên Goguryeo chuẩn bị cho một cuộc chiến tranh tổng lực với Baekje. Vua Jangsu đã phái nhà sư Dorim đến Baekje làm gián điệp nhằm theo dõi nội bộ của Baekje. Dorim nhanh chóng giành được sự sùng ái của vua Gaero nên đã khuyến khích nhà vua thực hiện dự án xây dựng các công trình kiến trúc, thủy lợi và công cộng nên đã làm tiêu hao nhiều sức mạnh kinh tế của Baekje, làm suy giảm khả năng tập trung

vào việc phát triển lực lượng quân sự. Lợi dụng bối cảnh đó, năm 475, vua Jangsu dẫn quân tấn công Baekje, chiếm được kinh đô Hanseong và bắt, giết vua Gaero. Vì điều này, Baekje buộc phải chuyển thủ đô về phía Nam đến Ungjin để bảo toàn lực lượng và giữ vững đất nước mặc dầu lãnh thổ bị thu hẹp. Liên minh Naje vững mạnh hơn nhưng cũng không ngăn cản được bước tiến của Goguryeo về phía Nam [6].

Cuộc xung đột của Goguryeo và Baekje không chỉ diễn ra trên đất liền mà còn căng thẳng ở khu vực phía Bắc của vịnh Gyunggi. Goguryeo cũng muốn chiếm vùng biển phía Tây để đảm bảo quyền lợi trên biển. Baekje cũng muốn kiểm soát vịnh Gyunggi để bảo vệ kinh đô và kiểm soát các tuyến đường ngoại giao, thương mại. Bên cạnh đó, Baekje, Silla và Nhật Bản đều phải đi qua vùng biển trung tâm của vịnh Gyunggi để buôn bán với Trung Quốc. Nhận thức được vị trí chiến lược của vịnh Gyunggi, Baekje và Goguryeo đều thiết lập các hệ thống phòng thủ hàng hải (thành Cheongmokryeong và thành Gwanmi). Xung đột giữa hai nước chủ yếu diễn ra ở khu vực sông Yeseong. Baekje tiến vào phần phía Bắc sông Hán và mở rộng các cơ sở chủ quyền ở bờ biển phía Tây nhằm mục đích phát triển lưu vực sông Hán. Phạm vi ảnh hưởng của Baekje là khu vực phía Nam của Hwanghae-do, giáp Suyeongseong ở phía Bắc, sông Yeseonggang phía Đông và vịnh Gyunggi về phía Tây. Để mở đường xuống phía Nam được mạnh mẽ, Goguryeo đã tấn công tiêu diệt lực lượng hải quân của Baekje ở vịnh Gyunggi, chiếm giữ thành Gwanmi- trụ sở quan trọng của hải quân Baekje và độc quyền các tuyến đường vận chuyển giữa Trung Quốc với các quốc gia trên bán đảo Triều Tiên và Nhật Bản. Goguryeo đã chiếm đóng vịnh Gyunggi, một điểm trọng yếu về giao thông hàng hải và giao thông đường thủy nội địa, kết nối khu vực trung tâm của Bán đảo Triều Tiên, làm tê liệt các hoạt động hải quân Baekje và nắm quyền kiểm soát vùng biển thuộc trung tâm Hoàng Hải. Trên cơ sở đó, Goguryeo đã hình thành mạng lưới thương mại phía Bắc và vận hành mạng lưới thương mại hàng hải nối quần đảo Nhật Bản, đảo Jeju và lưu vực sông Dương Tử qua đại dương [7].

So với Baekje, chính sách mở rộng lãnh thổ của Goguryeo đối với Silla chậm hơn và ít quyết liệt hơn vì Silla là vương quốc hình thành muộn hơn, tiềm lực đất nước chưa thực sự vững mạnh đồng thời lãnh thổ nhỏ hẹp ở phía Đông Nam bán đảo Triều Tiên và đất đai kém màu mỡ. Do đó, Goguryeo tập trung giải quyết những mâu thuẫn và xung đột với Baekje trước. Trong mối quan hệ với Silla, ban đầu Goguryeo duy trì quan hệ hòa bình với vị thế vượt trội. Năm 399, Silla lâm vào tình thế nguy cấp do sự tấn công của liên quân Gaya và giặc ngoại xâm đã cầu cứu Goguryeo trợ giúp. Goguryeo đã gửi 5 vạn quân tới Silla, tiến quân vào tận lãnh thổ Gaya, sau đó vượt biển phô trương sức mạnh tới tận Nhật Bản. Do đó, nhà vua Silla đã trực tiếp tới Goguryeo để tỏ lòng biết ơn. Năm 424, trước áp lực lớn mạnh của Goguryeo, Silla phái sứ thần đến thăm hành lễ, vua Jangsu đã đặc biệt tiếp đãi họ. Tuy nhiên, khi Silla thành lập liên minh quân sự với Baekje và có lập trường thù địch với Goguryeo, mối quan hệ giữa Goguryeo và Silla lâm vào tình trạng khủng hoảng. Năm 450, một vị tướng Goguryeo đã bị Silla giết chết ở Siljik. Do đó, năm 468, Goguryeo xâm lược Silla, chiếm pháo đài Siljikju. Đồng thời với cuộc tấn công vào Hanseong của Baekje vào năm 475, vua Jangsu đã can thiệp vào công việc nội bộ của Silla, buộc Silla phải thần phục mình. Năm 481, vua Jangsu liên tiếp tấn công chiếm được bảy thành của Silla, trong đó có thành Homyeong, và tiến quân đến Mijilbu. Tháng 9 năm 489, vua Jangsu phái sứ thần đi đánh biên giới phía Bắc của Silla, hạ được thành Hosan. Nhờ đó, lãnh thổ của Goguryeo được mở rộng hơn nữa về phía Đông Nam, thu hẹp phạm vi kiểm soát của Silla. Tuy nhiên, sau đó, dưới triều vua Munjamyong (491 - 519), Goguryeo cũng liên tiếp mở các cuộc tấn công vào lãnh thổ của Silla nhưng không giành được nhiều thắng lợi trước liên minh Naje. Nhiều vùng lãnh thổ mà Goguryeo chiếm được ở thời kỳ vua Jangsu đã bị Silla và Baekje chiếm lại [5]. Do đó, quá trình mở rộng lãnh thổ của Goguryeo trong thế kỷ VI gặp phải nhiều khó khăn, hạn chế, không đạt được sự huy hoàng như thời kỳ vua Gwanggaeto và vua Jangsu.

Như vậy, dưới thời trị vì, với những cuộc chinh phạt và mở rộng lãnh thổ của vua Gwanggaeto và vua Jangsu, lãnh thổ của Goguryeo được mở rộng hơn nhiều so với thế kỷ IV gần 800 km về phía Đông, Tây và 400 km Nam, Bắc trải dài từ Liaohe về phía Tây, Honchun của

Bukgando ở phía Đông, Gaewon ở phía Bắc, vịnh Asan và vịnh Namyang đến Jukryeong ở phía Nam. Dân số đạt đến thời hoàng kim, tăng gấp ba lần so với khoảng hai thế kỷ trước. Nhờ đó, vương quốc Goguryeo thế kỷ V trở thành một đế chế mạnh mẽ và ảnh hưởng lớn đến khu vực châu Á, đạt được nhiều ưu thế trong cuộc cạnh tranh quyền lực với Baekje và Silla. Với lãnh thổ rộng lớn, kinh đô Pyeongyang nằm ở khu vực trung tâm và được bảo vệ an toàn, kinh tế ổn định và phát triển nhờ các nguồn tài nguyên được kiểm soát, đặc biệt kinh tế thương nghiệp có điều kiện được mở rộng nhờ quản lý các tuyến giao thông trên bộ và trên biển. Nhờ sách lược ngoại giao mềm dẻo, Goguryeo cũng hạn chế được các cuộc tấn công của các quốc gia trên lãnh thổ Trung Quốc, bảo vệ được lãnh thổ ở phía Bắc. Goguryeo đã từng được coi là bá chủ của khu vực Đông Á lúc bấy giờ.

Tuy nhiên, quá trình mở rộng lãnh thổ của Goguryeo ở thế kỷ V đã để lại những hệ quả tiêu cực. Do phải tập trung quá nhiều nguồn lực cho các cuộc chiến tranh xâm lược nên tiềm lực đất nước Goguryeo cũng bị ảnh hưởng. Nhân dân Goguryeo thường xuyên phải thực hiện nghĩa vụ binh dịch và lao dịch, đời sống gặp nhiều khó khăn. Do đó, ở nhiều địa phương, nhân dân Goguryeo đi tha phương, cầu thực hoặc rời bỏ quê hương sang Silla để mong tìm kiếm nơi sống yên bình. Quá trình mở rộng lãnh thổ của Goguryeo cũng gây nhiều tổn thất cho các quốc gia bị xâm lược, đặc biệt là Baekje, khi chiếm được kinh đô Hanseong của Baekje và giết chết vua Gaero, Baekje phải chuyển kinh đô về Ungjin. Bằng việc chiếm đoạt quyền hàng hải ở biển Tây, Goguryeo còn làm ảnh hưởng đến kinh tế các quốc gia khác khi ngăn chặn Baekje và Nhật Bản tiếp cận Nam Triều Trung Hoa. Những cuộc chiến tranh của Goguryeo cũng làm cho tình hình ở bán đảo Triều Tiên nói riêng và khu vực Đông Bắc Á ở thế kỷ V luôn ở trong tình trạng căng thẳng và xảy ra xung đột đẫm máu. Điều này đi ngược với mong muốn và khát vọng hòa bình của toàn nhân loại trong suốt chiều dài của lịch sử.

4. Kết luận

Trong cục diện Tam quốc trên bán đảo Triều Tiên, nếu như thế kỷ IV, Baekje phát triển sớm và mạnh mẽ nhất, Silla phát triển thịnh đạt muộn hơn vào thế kỷ VI, VII thì trong thế kỷ V, Goguryeo đã bước vào thời kỳ phát triển huy hoàng nhất khi đã chiếm lĩnh một vùng đất rộng lớn từ thành phố Hunchun, Bắc Gando về phía Đông, sông Liao (Trung Quốc) về phía Tây, vịnh Asan và Namyang về phía Nam và Gaewon về phía Bắc tới tận núi Jukryeong. Thành quả đạt được đó có vai trò to lớn của vua Gwanggaeto và vua Jangsu khi đã thực hiện các cuộc chinh phạt về vang nhất trong lịch sử Triều Tiên thời kỳ cổ đại. Hai vị Hoàng đế này không chỉ mở rộng lãnh thổ mà còn nâng cao lòng tự hào của toàn người dân trên bán đảo Triều Tiên, xây dựng một vương quốc hùng mạnh ở châu Á thời kỳ đó. Goguryeo đã chinh phục Mãn Châu, bao gồm cả việc chinh phục Dongye và Dongbuyeo, đồng thời thống nhất các vùng đất phía Bắc sông Hán hình thành nên thời kỳ hoàng kim của Goguryeo. Năm 414, vua Jangsu đã xây mộ cha Gwanggaeto tại thành Guknae, thủ đô thứ 2 của Goguryeo để ghi nhận công lao to lớn của vua cha. Đây là tấm bia được coi lâu đời nhất trong lịch sử Hàn Quốc có khắc 1775 chữ, ghi lại những sự kiện và công lao to lớn của vua Gwanggaeto "*Ấn sùng của vua cao đến tận trời xanh, uy lực vang khắp bốn bề*". Tuy nhiên, dù vững mạnh và bành trướng lãnh thổ rộng lớn, vua Gwanggaeto và vua Jangsu vẫn không thôn tính hoàn toàn được Silla và Baekje, không thống nhất được các vương quốc trên bán đảo Triều Tiên mà vẫn phải chấp nhận sự tồn tại của tình trạng tam quốc.

Thông qua chính sách mở rộng lãnh thổ của Goguryeo có thể nhận thấy, ngay từ thời cổ đại, Goguryeo đã quan tâm sâu sắc đến sự phát triển của trật tự quốc tế và đã thúc đẩy các hoạt động hàng hải để đảm bảo vai trò lãnh đạo của mình. Vua Goguryeo nhận ra tầm quan trọng của đại dương và giá trị chiến lược của vịnh Gyunggi trong khi thực hiện chính sách mở rộng về phía Nam đồng thời với chính sách mở rộng về phía Bắc. Ngoài ra, có thể thấy tầm quan trọng của các quốc gia cổ đại thời bấy giờ đối với hệ thống phòng thủ biển, đồng thời cũng nhận thấy sức mạnh biển cả có ảnh hưởng đến diễn biến lịch sử không chỉ của các vương quốc trên bán đảo Triều Tiên mà còn đối với các quốc gia khác trên thế giới.

Trong nền quân chủ chuyên chế ở phương Đông cổ trung đại, hầu hết các vị vua đều tiến hành các cuộc chiến tranh xâm lược vừa nhằm mở rộng lãnh thổ, vừa nhằm khẳng định uy quyền của mình, yêu cầu các quốc gia khác phải thuần phục. Khi đất nước hưng thịnh, quá trình mở rộng lãnh thổ được triển khai quyết liệt. Ngược lại, khi lãnh thổ rộng lớn, kinh tế có nhiều điều kiện phát triển, uy quyền của triều đình trung ương được nâng cao, tiềm lực đất nước được tăng cường. Các cuộc mở rộng lãnh thổ bằng biện pháp quân sự không chỉ để lại hậu quả đối với đất nước mình mà còn đối với các quốc gia bị xâm lược. Lãnh thổ quốc gia này được mở rộng thì lãnh thổ quốc gia khác bị thu hẹp. Do đó, dù có huy hoàng đến đâu thì đây đều là những hành động phi nghĩa, đi ngược lại với khát vọng hòa bình của toàn nhân loại.

Lời cảm ơn

Bài báo là sản phẩm của đề tài nghiên cứu khoa học cấp cơ sở mã số CS2022-TN06-27 được tài trợ bởi Trường Đại học Khoa học - Đại học Thái Nguyên

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] Korean History Editorial Board, *Korean History*. Seoul National University Press, Korea, 2005.
- [2] J. W. Best, "An Overview of Goguryo-Baekje Relations: With a Quick Peek into the Quicksands of Space and Early Korean Standard Time," *Journal of Northeast Asian History*, vol. 4, no. 1, pp. 187-202, June 2007.
- [3] M. E. Byington, "A Study of Cultural and Political Relations between Puyo and Goguryo," *Journal of Inner and East Asian Studies*, vol. 2, no. 1, pp. 144-167, 2004.
- [4] M. E. Byington, "Control or Conquer?: Goguryo's Relations with States and Peoples in Manchuria," *Journal of Northeast Asian History*, vol. 4, no. 1, pp. 83-117, June 2007.
- [5] W. Jung, "Aspect of the Relations between Goguryo and Silla," *Journal of Northeast Asian History*, vol. 4, no. 1, pp. 153-186, June 2007.
- [6] H. T. Duong, "Foreign policy of the Baekje state during the Three Kingdoms period in Korea (I - VII centuries)," *Korean Journal*, vol. 44, no. 1, pp. 28-40, March 2023.
- [7] W. Y. Jung, "Trends in Goguryo's Relationship with Paekche and Silla during the 4th-7th Centuries," *International Journal of Korean History*, no. 8, pp. 85-125, August 2005.
- [8] K. H. J. Gardiner, "Beyond the Archer and His Son: Goguryo and Han China," *Papers on Far Eastern History*, no. 20, pp. 57-82, September 1979.
- [9] V. K. Asmolov, "The System of Military Activity of Goguryo," *Korea Journal*, vol. 32.2, pp. 103-116, 1992.
- [10] K. H. J. Gardiner, "The Legends of Goguryo (I): Samguk Sagi: Annals of Koguryo," *Korea Journal*, vol. 22, no. 1, pp. 60-69, January 1982.
- [11] A. V. Nguyen, *Korea, History – Culture*. Culture Publishing House, Hanoi, 1996.
- [12] K. Bu-sik, *History of the Three Kingdoms I*, translated by Nguyen Ngoc Que, Vietnamese Women's Publishing House, Hanoi, 2019.
- [13] K. Bu-sik, *History of the Three Kingdoms II*, translated by Nguyen Ngoc Que, Vietnamese Women's Publishing House, Hanoi, 2019.